

Gamlebyen Rotaryklubb

Referat 20.03.24

OM GRISEN; KULTUR, RELIGION OG MAT - med en forskers blikk

Tilstede: 15 medlemmer og 2 gjester

Vinner av vinlotteri: Anne Undahl

At professor emeritus **Odd Vangen** har viet sitt profesjonelle liv til husdyravl, dyrevelferd og bærekraftig landbruk er blitt lagt merke til - professoren i husdyravl og genetikk ved **Norges miljø- og biovitenskapelige universitet** er Ridder av 1.klasse St. Olavs Orden for sin innsats!

Foredraget hos oss var om noe vi alle har et forhold til - **Grisen**.

Norske svin har gjennomgått en stor endring i moderne tid.

Bevisst avl og moderne vitenskapelige metoder som ultralydmålinger og CT-teknologi har slanket grisen betydelig - i takt med befolkningens reduserte behov for kalorier. Fra 1958 til 2011 er det 14 kg mindre fett på en 100 kg gris, og det trengs 100 kg mindre fôr for å vokse fra 25 til 100 kg.

I samarbeide med et nederlandsk søsterselskap er avls-selskapet **Norsvin** (eid av norske svineprodusenter) verdensledende innenfor utvikling, produksjon og salg av svinegenetikk, med et årlig forskingsbudsjett på 170 mill, med 28 forskere med doktorgrad, og som er tilstede i 55 land!

Opprinnelig fra Nordvest-India, Lilleasia og Rødehavet spredte villsvin seg nordover for 7-8000 år siden. Det lærevillige dyret ble fort temmet for å dekke matbehovet da menneskene ble bofaste. Og sakte, men sikkert utviklet tamsvinet seg, med hengeører og uten ryggkam. I dag er det flere hundre svineraser i verden, hvorav bare 4-5 har økonomisk betydning.

I jødedommen og islam er grisen et urent dyr. Israelittene var nomader og grisen passet ikke inn i deres levesett. Grisens mat var «skitten» og svinekjøtt kunne lede til dødelig trikinose. Religionen tjente som en rettleder for å unngå sykdom og død, og dette lever videre selv om vi i dag kan kontrollere kjøttet.

I norrøn mytologi var det annerledes; i Valhall ble grisen Særimne slaktet hver kveld og servert som festmat til Odins krigere.

I norsk mattradisjon er grisen er den av alle firbeinte vesener som fremst av alt forbindes med julen. Selv om vi ikke slakter hjemme lenger, går det en ubrutt lenke av julepølser og stekt svinekjøtt gjennom julens europeiske kulturhistorie, helt frem til årets ferske marsipangriser.

Det snakkes mye om overdrevet kjøttforbruk. Odd Vangen gjorde et poeng av at norsk forbruk av svinekjøtt er - bortsett fra Island - det laveste i Norden, og av I-landene har vi i Norge det laveste totale kjøttforbruket per person.

Ikke bare kulturelt, men også medisinsk, har vi et sterkt forhold til grisen. Den er en trussel med sine overførbare sykdommer. Samtidig har medisinsk bruk av gris stadig funnet nye områder, fra insulinproduksjon til organer (som hjerte og nyre) for transplantasjon, fra øvelsesdyr for krigskirurgi til modeller for alt fra alkoholisme til stamcelleforskning.

Grisen er i en særstilling i sin nærhet til mennesket!!!

Referat: Bernt Børresen